

Sygn. akt II USK 299/21

POSTANOWIENIE

Dnia 7 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku M.D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnie
ubezpieczeniu chorobowemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 października 2021 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 czerwca 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującej się 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddziału w B. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 9 października 2019 r., którym to uwzględniono odwołanie M.D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 19 lutego 2019 r. stwierdzającej, że M.D. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 31 sierpnia 2016 r. do 10 czerwca 2018 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, celem M.D. zarówno w momencie podjęcia działalności, w 2012 r., jak i po zakończeniu pobierania zasiłków macierzyńskich na syna T. (do 30 sierpnia 2016 r.) i na córkę R. (do 24 maja 2018 r.) było prowadzenia działalności gospodarczej, a nie jedynie uzyskanie tytułu do otrzymania świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Od 14 lutego 2014 r. do 1 czerwca 2015 r. (pierwsze zwolnienie lekarskie) działalność przynosiła wymierne dochody, była prowadzona przez nią w sposób zorganizowany i ciągły. Działalność nie miała charakteru pozornego. Odwołująca się posiadała w związku z tym tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Również zgłaszając się do ubezpieczenia zdrowotnego i chorobowego posiadała tytuł do tych ubezpieczeń. Przebywając na urlopach macierzyńskich i zwolnieniach lekarskich, zgodnie z ich przeznaczeniem, miała uzasadnioną podstawę do niewykonywania działalności. Zdaniem Sądu Apelacyjnego korzystanie przez M.D. ze zwolnień lekarskich i urlopów macierzyńskich nie spowodowało ustania tytułu do ubezpieczeń społecznych oraz ubezpieczenia zdrowotnego i chorobowego. Nie można czynić odwołującej się zarzutu, że nie prowadziła działalności, skoro korzystała z usprawiedliwionych zwolnień, przerw z jej wykonywania.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, a także na naruszeniu przepisów postępowania mogących mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 382 k.p.c. w związku z art. 233 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. oraz 391 § 1 k.p.c.

Skarżący organ rentowy wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że w sprawie występują istotne zagadnienie prawne, to jest:

a) czy zgłoszenie do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych oraz dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej osoby wpisanej do CEIDG, lecz w chwili zgłoszenia niezdolnej do pracy w związku z chorobą, jest wystarczające aby przyjąć, że osoba ta w świetle przepisu art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (obowiązującej do dnia 29 kwietnia 2018 r.) oraz art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. prawo przedsiębiorców (obowiązującej od 30 kwietnia 2018 r.) prowadzi

działalność gospodarczą pomimo, że nie uczestniczy w obrocie gospodarczym w sposób zawodowy, zorganizowany i ciągły, z zamiarem osiągnięcia zysku.

b) czy można uznać za skuteczne, w świetle przepisów art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych zgłoszenie do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, osoby która w chwili dokonania zgłoszenia do ubezpieczeń jest osobą niezdolną do pracy w związku z chorobą i nie rozpoczyna jej prowadzenia lecz występuje z roszczeniem o wypłatę zasiłku chorobowego.

c) czy podlega w świetle przepisów art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej osoba wpisana do CEIDG, objęta tymi ubezpieczeniami przed nabyciem prawa do zasiłku macierzyńskiego która następnie, po okresie zasiłku macierzyńskiego zgłasza się ponownie do tych ubezpieczeń będąc niezdolną do prowadzenia działalności gospodarczej w związku z chorobą i nie rozpoczyna jej prowadzenia lecz występuje z roszczeniem o wypłatę zasiłku chorobowego.

c) czy zamiar prowadzenia działalności gospodarczej jest wystarczającą przesłanką do przyjęcia, że osoba zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych oraz dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, wpisana do CEIDG, która w chwili zgłoszenia jest niezdolna do pracy w związku z chorobą, w świetle przepisu art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (obowiązującej do dnia 29 kwietnia 2018 r.) oraz art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. prawo przedsiębiorców (obowiązującej od 30 kwietnia 2018 r.) prowadzi działalność gospodarczą pomimo, że nie uczestniczy w obrocie gospodarczym w sposób zawodowy, zorganizowany i ciągły, z zamiarem osiągnięcia zysku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że istotne zagadnienie prawne jest to zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawnym, a jego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, lecz także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7–8, s. 51). Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Sformułowane przez skarżącego problemy były już przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2021 r., II USKP 62/21, niepubl.).

W relewantnej uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2019 r. (III UZP 2/19) przyjęto, że rozpoczęcie pobierania zasiłku macierzyńskiego przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność, która uprzednio została objęta dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym, powoduje ustanie ubezpieczenia chorobowego. Ustawodawca - wyszczególniając w art. 11 tej ustawy osoby, które podlegają ubezpieczeniu chorobowemu - nie przewidział

możliwości podlegania temu ubezpieczeniu w odniesieniu do osób podlegających dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz w związku z pobieraniem zasiłku macierzyńskiego albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego. To oznacza, że z mocy prawa ustaje tytuł podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, ponieważ nie jest możliwe wówczas podleganie z tytułu prowadzonej działalności pozarolniczej obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

W orzecznictwie wskazuje się, że przystąpienie do ubezpieczenia chorobowego staje się możliwe po wyczerpaniu zasiłku macierzyńskiego, w związku z przekształceniem się dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego i rentowego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w ubezpieczenie obowiązkowe. W ten sposób wynikająca wprost z przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych obligatoryjna przerwa w ubezpieczeniu chorobowym osoby prowadzącej pozarolniczą działalność, która nabyła prawo do zasiłku macierzyńskiego, jest równa co najmniej okresowi pobierania tego zasiłku i może ulegać dalszemu wydłużeniu o okres od zakończenia pobierania tego zasiłku do czasu ponownego zgłoszenia się do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2020 r., I UK 95/19, LEX nr 3067425).

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 sierpnia 2020 r. (II UK 384/18, LEX nr 3066628) odniósł się do możliwości złożenia wniosku o objęcie ubezpieczeniem chorobowym bezpośrednio po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego. Przyjął, że skoro skarżąca nie została we właściwym czasie należycie pouczona o skutkach, jakie w płaszczyźnie podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu wywołuje zaprzestanie pobierania przez nią zasiłku macierzyńskiego (brak pouczenia o konieczności złożenia przez nią nowego wniosku o objęcie ubezpieczeniem chorobowym za okres przypadający bezpośrednio po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego), to organ rentowy nie może przerzucać na ubezpieczoną ciężaru odpowiedzialności za skutki własnych zaniedbań. W rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy sprawie odwołująca w okresie objętym zasiłkiem macierzyńskim (1 sierpnia 2014 r. do 30 lipca 2015 r.) stała się niezdolna

do pracy (od 2 lipca do 28 grudnia 2015 r.) w wyniku pęknięcia tętniaka i związanej z tym operacji a następnie rehabilitacji.

Zasadniczo choroba i korzystanie ze zwolnień lekarskich, nawet przez dłuższy czas, nie powoduje samo w sobie zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej i ustania obowiązku ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2020 r., I UK 21/19, LEX nr 3048221.). W wyroku z dnia 23 stycznia 2020 r. (I UK 332/18, LEX nr 3176625) Sąd Najwyższy podkreślił z kolei, że przerwa w prowadzeniu działalności pozarolniczej spowodowana stanem zdrowia, objęta zwolnieniem lekarskim i związana z pobieraniem zasiłków chorobowych, nie może być rozpatrywana jako czasowe zaprzestanie wykonywania działalności. Przerwy wykonywania działalności pozarolniczej przypadające na czas pobierania zasiłków chorobowych są przerwami usprawiedliwionymi i nie powodują ustania ubezpieczeń emerytalnego i rentowych z tytułu prowadzenia działalności bezpośrednio przed i po takich przerwach. Zauważył ponadto, że okres pobierania zasiłków uważany jest za okres opłacania składek (por. art. 13 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 14a ustawy o swobodzie działalności gospodarczej). Co więcej, prowadzenie działalności pozarolniczej w czasie pobierania zasiłku chorobowego powoduje utratę prawa do zasiłku (art. 14 ust. 3 i art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 645).

Domniemywa się, że skoro nie nastąpiło wykreślenie działalności gospodarczej z ewidencji, bądź jej zawieszenie, to działalność ta była faktycznie prowadzona i w związku z tym istnieje obowiązek zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne. Domniemanie to może być obalone w drodze przeprowadzenia przeciwdowodu, który obciąża stronę twierdzącą o faktach przeciwnych twierdzeniom wynikającym z domniemania (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2019 r., III UK 104/18, LEX nr 2643328). W sprawie będącej przedmiotem skargi kasacyjnej Sady obu instancji stwierdziły, że celem M.D. zarówno w momencie podjęcia działalności, w 2012 r., jak i po zakończeniu pobierania zasiłków macierzyńskich na syna T. (do 30 sierpnia 2016 r.) i na córkę R. (do 24 maja 2018 r.), było prowadzenia działalności gospodarczej, a nie jedynie uzyskanie

tytułu do otrzymania świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Działalność nie miała charakteru pozornego, a ubezpieczona miała zamiar kontynuowania działalności gospodarczej po zakończeniu urlopu macierzyńskiego. Sąd Najwyższy jest związany tym ustaleniem Sądów jako sąd prawa.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

as